

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Географічний факультет
Кафедра географії України та регіоналістики

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
Географія людського розвитку регіонів України
вибіркова дисципліна

Освітньо-професійна програма: Географія.

(назва програми)

Спеціальність _____ **106 Географія** _____

(вказати: код, назва)

Галузь знань _____ **10 Природничі науки** _____

(вказати: шифр, назва)

Рівень вищої освіти _____ **перший (бакалаврський)** _____

(вказати: перший (бакалаврський)/другий (магістерський)/третій (освітньо-науковий))

_____ **географічний факультет** _____

(назва факультету/інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою)

Мова навчання _____ **українська** _____

(вказати: на яких мовах читається дисципліна)

Розробники: к.геор.н., доц. Заблотовська Н.В.

(вказати авторів (викладач (ів)), їхні посади, наукові ступені, вчені звання)

Профайл викладача (-ів)

[http://www.geoukr.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/02personnel&data\[1594\]\[caf_pers_id\]=1057&comands\[1594\]=item](http://www.geoukr.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/02personnel&data[1594][caf_pers_id]=1057&comands[1594]=item)

Контактний тел. 0501001224

E-mail: natalijazablotoskaja@ukr.net ; n.zablotoskaja@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle <https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=2565>

Консультації Очні консультації: вівторок 13:00 – 14:00

Чернівці 2020

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни)

Навчальна дисципліна «Географія людського розвитку регіонів України» належить до переліку варіативних (вибіркових) навчальних дисциплін за освітнім рівнем «бакалавр», що пропонується в рамках циклу професійної підготовки здобувачів вищої освіти на четвертому році навчання.

Об'єктом дисципліни є система відносин в частині соціально-економічної політики держави стосовно людського розвитку. Предмет дисципліни: чинники, закономірності та способи забезпечення людського розвитку, методи його адекватного вимірювання і реального оцінювання, формування і продуктивного використання людського потенціал

2. Мета навчальної дисципліни

Мета вивчення навчальної дисципліни «Географія людського розвитку регіонів України» полягає у поглибленому вивченні теоретичних основ курсу, формування соціально-економічної культури у студентів на основі засвоєння системи знань з розвитку людського потенціалу та концепції сталого розвитку суспільства.

- 3. Завдання:

- сформувати у студентів систему теоретичних і практичних знань про категорії, поняття, механізми забезпечення людського розвитку в світі і в Україні;
- дати студентам загальні ґрунтовні навички наукового аналізу процесів людського розвитку на державному та регіональному рівнях, зокрема, розрахунку, аналізу й моніторингу показників людського розвитку;
- сформувати у студентів науково обґрунтовані, адекватні реальності, раціональні знання про процеси, явища й тенденції у сфері людського розвитку нашої країни: здоров'я, тривалість життя населення освіти, культуру, інтелектуальний потенціал, рівень життя, нерівність, проблеми гендерної диференціації та ін.;
- навчити студентів використовувати здобуті знання в конкретних процесах управління у галузі забезпечення ефективного формування й розвитку людського потенціалу на всіх рівнях;
- сформувати на цій основі доцільне ставлення студентів до власного людського потенціалу, вміння нарощувати й ефективно використовувати свій людський капітал, забезпечувати своїми силами власний розвиток, усвідомлено досягати реалізації своїх інтересів у соціальних відносинах

4. Пререквізити. Навчальна дисципліна вивчається в восьмому та спрямована на засвоєння теоретичних і практичних знань, вмінь та навичок, а саме, вдосконалення набутих під час вивчення дотичних дисциплін «Основи суспільної географії», «Соціально-економічна географія України» за освітнім рівнем «бакалавр» даної ОП.

5. Результати навчання

Універсальні компетенції: володіння способами визначення мети навчання, планування, аналізу і самооцінки; володіння способами взаємодії суспільним оточенням і навичками в роботі, групі, колективі; здатність виконувати різноманітні соціальні ролі, вміння презентувати себе, колектив, Україну; здатність виступати з усними повідомленнями, ставити запитання, дискутувати, вести ділове спілкування в усній або в письмовій формі; наявність навичок оперування, отриманою під час навчання інформацією, вміння користуватись сучасними засобами інформації, системами та технологіями, здатність до пошуку, аналізу й відбору необхідної інформації, її перетворення, збереження і передавання.

Фахові компетенції: Проводити дослідження людського розвитку регіону на відповідному рівні, розуміти застосування та роль географічної науки для суспільства та у господарській діяльності, ступінь оволодіння знаннями, уміннями та навичками, необхідними для здійснення самостійної пізнавальної діяльності; високий рівень сформованості досвіду спеціалізованої діяльності та його безпосереднє застосування при управлінні людським розвитком регіону; досвід прояву

професійних компетентностей у різноманітних стандартних і нестандартних ситуаціях., розробляти пропозиції щодо основних напрямів людського розвитку країни

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: сутність, значення, зміст та методологічні аспекти дисципліни; складові людського розвитку; особливості досягнення економічного зростання та сталого розвитку суспільства; зміст роботи ПРООН в напрямі людського розвитку; основні концепції людського розвитку та їх взаємозв'язок; методику розрахунку економічної оцінки ефективності інвестування в людський капітал; концепцію людського капіталу; методику розрахунку індексу людського розвитку та його складових компонентів; методику визначення системи показників, що характеризують людський розвиток регіонів України; роль освіти та грамотності на рівень людського розвитку окремої країни; роль системи охорони здоров'я у формуванні рівня здоров'я населення; сутність соціально-економічних детермінант погіршення стану здоров'я населення; вплив рівня освіти на зайнятість населення; принципи стратегії зайнятості, яка сприяє людському розвитку; визначення поняття добробуту в концепції людського розвитку, а також рівня життя і основних показників його виміру; питання виникнення та підтримки, чинники гендерної нерівності в окремих країнах та Україні.

вміти: визначати ефективність інвестицій у людський капітал; здійснювати вибір оптимального варіанту інвестування в людський капітал; проводити розрахунок індексу людського розвитку та його складових – індексу тривалості життя, індексу рівня освіченості, індексу доходу, а також індексу людського розвитку з урахуванням гендерного фактору, індексу злиденності; визначати напрями та розробляти заходи щодо створення сприятливого з позицій людського розвитку економічного, політичного, екологічного середовища; обґрунтовувати роль держави в інвестуванні людського капіталу; виявляти соціальні аспекти інвестування освіти; аналізувати стан людського розвитку в регіонах України за статистичними даними; визначати взаємозалежність між окремими чинниками людського розвитку.

6. Опис навчальної дисципліни

6.1. Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни _____												
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	4-й	7-й	3	90	2	22	22			46		залік
Заочна	4-й	7-й	3	90	2	6	6			78		залік

6.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма							Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	

Модуль 1											
Змістовий модуль 1. Вимірювання рівня людського розвитку											
Тема 1. "Людський розвиток" як навчальна дисципліна і галузь наукових досліджень	6	2	2			2	8	1		1	6
Тема 2. Концепція людського розвитку, запропонована ПРООН	6	2	2			2	7				7
Тема 3. Теорія людського капіталу – економічна основа концепції людського розвитку	8	2	2			4	8	1		1	6
Тема 4. Індекс людського розвитку	8	2	2			4	7				7
Тема 5. Індекс людського розвитку регіонів України	18	4	4			8	16	1		1	14
Разом за змістовим модулем 1	46	12	12			22	46	3		3	40
Змістовий модуль 2. Складові людського розвитку											
Тема 1. Здоров'я і тривалість життя в контексті ЛР	8	2	2			4	9	1		1	7
Тема 2. Освіта, культура, інтелектуальний потенціал як чинники людського розвитку	8	2	2			4	8				8
Тема 3. Економічне зростання, зайнятість і людський розвиток	8	2	2			4	9	1		1	7
Тема 4. Рівень життя, нерівність і	10	2	2			6	8				8

людський розвиток												
Тема 5. Гендерний розвиток у контексті концепції людського розвитку	10	2	2			6	10	1		1		8
Разом за змістовим модулем 2	44	10	10			24	44	3		3		38
Усього годин	90	22	22			48		6		6		78

6.2.1. Теми практичних занять

№	Назва теми	Кількість годин	Кількість балів	Термін
Змістовий модуль 1				
1	Вирішення практичних ситуацій щодо місця України у світових рейтингах людського розвитку	2/1	3	
2	Аналіз індикаторів та індексів сталого розвитку регіону	2/-	4	
3	Визначення переваг та недоліків в етапах економічного розвитку країни	2/1	4	
4	Визначення індексу людського розвитку та його складових	2 / 1	3	
5	Національна методика обрахування людського розвитку в Україні.	2/	3	
6	Концептуальні підходи до розробки парадигми соціально-економічного розвитку України у XXI сторіччі.	2/	3	
Змістовий модуль 2				
7	Вплив соціальної політики держави на якість життя людей	2/1	4	
8	Вплив освіти та професійної підготовки на рівень життя людей	2/1	4	
9	Залежність зайнятості, рівня доходу населення та соціальної нерівності	2/	4	
10	Проблеми гендерної нерівності людей	2/	4	
11	Взаємозв'язок економічного зростання, зайнятості та людського розвитку.	2/1	4	

6.2.2. Тематика індивідуальних завдань

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) виконується самостійно при консультуванні з викладачем протягом вивчення дисципліни у відповідності до графіку навчального процесу і завершується індивідуальним захистом перед викладачем у формі бесіди та наочного демонстрування отриманих практичних результатів. ІНДЗ виконуються у

формі проектних геоінформаційних розробок та інтерактивних карт обраних студентом на основі зазначеного переліку тематик. У окремих випадках, коли спостерігається схожість у вихідній експериментальній інформації, тема ІНДЗ може змінюватися чи уточнюватися на розсуд викладача

№	Назва реферату	Прізвище	Термін
1.	Поняття людського розвитку в науках про людину та суспільство		
2.	Головнісуб'єктисоціальних перетворень в Україні: людина, громадські об'єднання, держава.		
3.	ПРООН в Україні: Шість сигнатурних рішень ПРООН згідно програми 2018-2021: бідність, управління, сталість, довкілля, енергія, гендер.		
4.	ООН і ПРООН: програма 17 цілей сталого розвитку людства.		
5.	Програма «Молодіжний працівник» Міністерство молоді та спорту України		

6.2.3. Самостійна робота

Під час самостійної роботи при вивченні дисципліни студент повинен опрацювати теоретичний матеріал, що подавався в процесі лекції та рекомендований до самостійного опрацювання згідно навчальної програми (див. перелік тем самостійних робіт);

1. Теоретичні основи розвитку.
2. Науково-методичні основи людського розвитку.
3. Історичні аспекти усвідомлення проблеми людського розвитку у суспільстві.
4. Теорія людського капіталу.
5. Світовий вимір динаміки людського розвитку.
6. Національний вимір динаміки людського розвитку в Україні.
7. Соціально-економічні чинники впливу на людський розвиток.
Державна політика людського розвитку в Україні.
9. Напрями активізації людського розвитку в Україні.
10. Саморозвиток людських ресурсів.
11. Зарубіжний досвід застосування людського розвитку.
12. Перспективні форми соціально-економічного розвитку України.

7. Система контролю та оцінювання

Види та форми контролю

Контроль знань студентів ґрунтується на здійсненні поточного і підсумкового контролю при застосуванні таких засобів діагностики, як практичні і самостійні роботи, тестування, індивідуальні завдання, письмове і усне опитування. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та інших видів занять, самостійної роботи і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Модульний контроль проводиться у вигляді письмового фронтального опитування. Форма підсумкового контролю (залік) полягає в оцінюванні засвоєння студентом навчального

матеріалу на підставі усних відповідей на підсумковому модулі та результатів виконання певних видів робіт.

Методи контролю

Методами контролю є: усний контроль, письмовий, тестовий, графічний (у випадку завдання яка базується на виконанні картографічних матеріалів по темі яка перевіряється) при застосуванні індивідуальної та фронтальної перевірки знань, умінь і навичок студентів.

1. Контроль за освоєння лекційного і самостійного опрацювання теоретичного матеріалу здійснюється на основі модульного (письмового) фронтального опитування, в тому числі – тестування.
2. Контроль засвоєння знань та набуття вмінь і навичків при виконанні практичних робіт здійснюється шляхом їх поточної перевірки.
3. Контроль виконання індивідуальних завдань здійснюється за бажанням студентів, як додаткових (необов'язкових для виконання всіма студентами) науково-дослідницьких завдань шляхом оцінювання виконаних рефератів та усного індивідуального захисту результатів досліджень.

Розподіл балів, які отримують студенти

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни (до 100 балів) є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності та за виконанні ІНДЗ. Максимальну кількість балів, яку може отримати студент до заліку у сумі становить 60 балів. 40 балів відводиться на контрольний модуль. Додатково студент може отримати до 20 балів за виконання ІНДЗ. У модулі №1 – 30 балів (20 балів – виконання практичних робіт, 10 балів – контрольна робота), модуль №2 - 30 балів (20 балів – виконання практичних робіт, 10 балів – контрольна робота. Загальна кількість балів набрана здобувачем вищої освіти в змістовному модулі виставляється в журналі обліку відвідування та успішності академічної групи і відомості, що здається у деканат.

Семестровий (підсумковий) контроль проводиться у формі заліку з врахуванням балів (оцінок) отриманих за два модулі, оцінки за ІНДЗ та залікової роботи.

Підсумкова оцінка виставляється за сумою всіх отриманих балів згідно шкали оцінювання. При цьому в екзаменаційній відомості зазначається сумарна кількість набраних балів, оцінка за шкалою ECTS і оцінка за національною шкалою.

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)											Кількість балів (залік)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11		
5	5	5	5	5	5	6	6	6	6	6	40	100

T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

8. Політика курсу

Впродовж семестру для перевірки знань студента та контролю за самостійною роботою студента застосовують письмові роботи(модульне тестування питання на яке передбачають опрацювання студентом не лише лекційного матеріалу, але й тем для самостійного опрацювання),

виконані і здані практичні роботи. Під час здачі практичних робіт здобувач вищої освіти повинен знати сутність понять, термінів та категорій, вміти виконувати конкретне практичне завдання.

Питання плагіату та академічної доброчесності регламентуються ЗУ «Про вищу освіту» та локально-правовими актами ЗВО: [Правила академічної доброчесності у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича](https://drive.google.com/file/d/1EzBsehqERCEzxJwWe-rz6_eTUFUBGv4o/view)[https://drive.google.com/file/d/1EzBsehqERCEzxJwWe-rz6_eTUFUBGv4o/view](https://drive.google.com/file/d/16eJk4gKG5oJII2ot4UeSq2_BSgadrPI_/view), [Положення про виявлення та запобігання плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича](https://drive.google.com/file/d/16eJk4gKG5oJII2ot4UeSq2_BSgadrPI_/view)https://drive.google.com/file/d/16eJk4gKG5oJII2ot4UeSq2_BSgadrPI_/view та Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича https://drive.google.com/file/d/1CB4AIMVXSAykF_CepI-k98GPc9E8KznQ/view

9. Рекомендована література

9.1. Базова (основна)

1. Гринів Л.С., Кічурчак М.В. Національна економіка України: Навч. посібн. –Львів, ЛНУ ім. І. Франка, 2020
2. Економіка України: національна стратегія розвитку/ за ред. Проф. Гринів Л.С., Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2009 – 444с.
3. Гринів Л.С. Екологічна економіка: навч. посібник. – Львів: Магнолія – 2006, 210-360 с.
4. Гринів Л.С. Фізична економія: нові моделі сталого розвитку – Львів: «Ліга-прес», 2016
5. Дейлі Г. Поза зростанням. Економічна теорія сталого розвитку/Г. Дейлі. — К.: Інтелефера, 2002.-312с.
6. Антикорупційний урок: Короткий навчальний посібник. –Київ, 2016. 24 с. / www.ua.undp.org.
7. Гринчук А.В. Социология безопасности: состояние и перспективы развития/ Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Соціологія. –2010. – No 1-2. С. 101-102.
8. Дейнека А.В. Управление человеческими ресурсами: Учебник для бакалавров / А.В. Дейнека, В.А.Беспалько. –М. : Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2013. –392 с.
9. О. І., Кузнецова В. І. Управління людськими ресурсами: навч. пос. /за наук. ред. О. І. Зайченко. –Івано Франківськ, «ЛілеяНВ», –2015. –232 с.6.Коппель О.А., Пархомчук О.С. Міжнародні системи та глобальний розвиток. –К. : ВПЦ «Київський університет», 2004. 314 с.
10. Кравченко А.И., Тюрина И.О. Социология управления: фундаментальный курс: Учебное пособие для студентов высших учебных заведений. —2-е изд., испр. и доп. —М.: Академический Проект, 2005. —1136 с.
11. Людський розвиток в Україні. Модернізація соціальної політики: регіональний аспект (колективна монографія) / за ред. Е.М. Лібанової ; Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. –К., 2015. –356 с.
12. Молодіжні центри в Україні: підручник (електор.): Ел. версія: www.youth-worker.org.ua.10.Петрова І. Л. Стратегічне управління людськими ресурсами : навч. посіб. / І. Л. Петрова. —К. : КНЕУ, 2013. —466 с.
13. Про організаційний розвиток простою мовою: Посібник для практиків. –Київ, 2017. – 84 с.
14. Портфоліо молодіжної роботи Ради Європи. Ел. версія: www.youth-worker.org.ua.13.Посібник з питань гендерного насильства, що зачіпає молодь.Ел. версія: www.youth-worker.org.ua.
15. Решміділова С. Л. Стан та тенденції людського розвитку в Україні / С. Л. Решміділова, І. Г. Клімчук // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. –No 2, т. 2. –С. 71
16. Степаненко В.П.Громадянське суспільство: дискурси і практики/ В.Степаненко. —К.: Ін-т соціології НАН України, 2015. —420 с.

17. Структурні виміри сучасного суспільства: Навчальний посібник / За ред. С.Макеєва. –К., 2006. 372 с.
18. Українське суспільство 1994-2004. Моніторинг соціальних змін / За ред.д.є.н.В.Ворони, д.соц.н.М.Шульги. –К. : Ін-т соціології НАНУ, 2004. 705.
19. Українське суспільство:моніторинг соціальних змін.Випуск3 (17) / Головні редактори д.екон.н. В.М.Ворона, д.соціол.н. М.О.Шульга. –Київ : Інститут соціології НАН України,2016. –550 с
20. HUMAN DEVELOPMENT REPORT 2016. HUMAN DEVELOPMENT REPORT 2017. Published for the United Nations Development Programme (UNDP).
<http://www.undp.org/content/undp/en/home/librarypage/hdr/2016-human-development-report.html>

Журнали:

1. Соціологія: теорія, методи, маркетинг <http://dspace.nbu.gov.ua/handle/123456789/5932>
2. «Універсум» <http://universum.lviv.ua/>
3. «Інтермарум: історія, політика, культура» <http://intermarum.zu.edu.ua/>
4. Молодіжний журнал «Койот» : www.youth-worker.org.ua

Корисні сайти:

1. Офіційний портал Верховної Ради України <http://rada.gov.ua/> Офіційний портал Уряду України <https://www.kmu.gov.ua/ua>
2. Інститут соціології НАНУ <http://www.i-soc.com.ua/institute/>
3. Фонд демократичних ініціатив імені Ілька Кучеріва
4. <http://dif.org.ua/>
5. Київський міжнародний інститут соціології <http://www.kiis.com.ua/>
6. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса НАН України <http://www.ipiend.gov.ua/index.php>
7. Центр економічних та політичних досліджень імені О. Разумкова <http://razumkov.org.ua/UNDP>
8. Україна <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home.html>

Доцент
кафедри географії України та регіоналістики,
кандидат географічних наук

Заблотовська Н.В.